

KRONIKA

Jubiliejai

Jonas Dautaras

Mokinių savarankiškos asmenybės puoselėtojas

Vytautas Bernotas gimė 1930 m. rugpjūčio 10 d. Radžiūnų kaime, Utenos apskrityje. Baigęs Spiritrėnų pradinės mokyklos penkis skyrius, įstojo mokytis į Utenos berniukų gimnaziją.

Įgijęs vidurinį išsilavinimą ir turėdamas polinkį pedagoginiam darbui, 1951 m. įstojo į Vilniaus pedagoginį institutą studijuoti geografijos. Besimokydamas institute, 1952–1955 m. dirbo Ekonominės geografijos ir geologijos katedroje laborantu, nes iš stipendijos pragyventi buvo sunku, tėvai padėti mažai tegalėjo. Pokario metais daug ko trūko: vadovėlių, knygų, sąsiuvinų, rašymo priemonių, o dažnai ir duonos. Visa tai slėgė dvasiškai ir fiziškai. Tačiau Vytautas visada su pagarba ir dėkingumu prisimena savo mielus mokytojus R. Jasudytę, J. Matulį, R. Šaltenį, V. Triponį ir kitus. Iš jų teigia gavęs neįkainojamų vertybių, kurios išliko visam gyvenimui. Tai buvo puikūs savo dalyko žinovai, šviesios asmenybės, skleidusios širdies šilumą, toleranciją. Jų pagarba mokiniui kūrė mokykloje pasitikėjimo ir nuoširdumo atmosferą ir taip pat lėmė profesijos pasirinkimą.

1955 m. baigė Vilniaus pedagoginį institutą ir įgijo geografijos mokytojo specialybę. Pirmoji jaunojo specialisto darbovietė – Pandėlio rajono Kazlišio vidurinė mokykla, pareigos – mokymo dalies vedėjas. Pradžioje buvo nelengva, trūko žinių ir praktinio

darbo įgūdžių, teko gilintis į pedagoginę, metodinę ir vadybinę literatūrą. Šitą barjerą Vytautas be didesnių sunkumų įveikė ir ketverius metus sėkmingai dirbo šioje mokykloje, kol Švietimo skyrius nedvejodamas jaunąjį specialistą paskyrė (1959 m.) Čedasų vidurinės mokyklos direktoriumi. Jauno, energingo vadovo iniciatyva mokykloje per šešerius mokslo metus įdiegta nemažai naujovių: mokiniams talkinant įrengta geografinė aikštelė, fizikos ir chemijos kabinetai. 1964–1965 m. kurį laiką dar teko direktoriauti Molėtų rajono Jonišio vidurinėje mokykloje

Tačiau pedagoginio darbo naujovės, ieškojimai ir sukaupta patirtis paskatino Vytautą žengti tolesnių pedagoginių mokslų link. 1964 m. konkurso būdu buvo išrinktas Vilniaus universiteto Pedagogikos ir psichologijos katedros vyresnioju dėstytoju. Po trejų darbo metų universitetas pasiuntė į Pedagogikos mokslų akademijos

tikslinę aspirantūrą Maskvoje. Disertacijos tema „Savarankiškų darbų sistemos įtaka mokinių žinių kokybei, mokantis gamtos pažinimo ir geografijos IV–V klasėse“. 1972 m. sėkmingai apgynė disertaciją ir įgijo pedagogikos mokslų kandidato laipsnį (dabar socialinių mokslų daktaro).

Grįžęs į Universitetą, toliau dirbo vyresniuoju dėstytoju, o po trejų metų jam buvo suteiktas docento vardas. Daug dėmesio skyrė paskaitų kokybei, siekė studentus sudominti dėstomu dalyku, siedamas teorines žinias su gyvenimu, mokykline praktika. Tai gali patvirtinti ir šių eilučių autorius, buvęs studentas. Visi studentai stengėsi kruopščiai konspektuoti dėl dviejų priežasčių: pirmiausia, kad žinios būsimiems pedagogams buvo svarbios kaip vertybė, antra, bibliotekose tuo laiku buvo labai maža pedagoginės literatūros, o ir turima buvo politizuota ir ideologizuota. Docentas yra skaitęs šias disciplinas: pedagogikos įvadą, bendrąją pedagogiką, didaktiką, auklėjimo teoriją, pedagogikos istoriją, šiuolaikines mokymo technologijas, mokinių žinių tikrinimo ir vertinimo pagrindus, taip pat laisvai pasirenkamuosius dalykus: kūrybingumo ugdymą, grupinį darbą. Dėstydamas minėtus kursus stacionaro ir neakivaizdinio skyriaus studentams, kartu vedė ir pedagogikos seminarus, vadovavo pedagoginei praktikai mokyklose.

Dirbdamas universitete, Vytautas Bernotas aktyviai dalyvavo ir mokslinėje pedagoginėje veikloje. Taip pat niekada nestokojo visuomeninių pareigų: daug metų dirbo Pedagogikos mokslų specializuotos tarybos moksliniu sekretoriumi, Vilniaus universiteto Pedagogų draugijos pirmininku, Edukologijos katedros mokslu darbų

„Acta paedagogica Vilnensia“ moksliniu sekretoriumi. 1995 m. buvo išrinktas Tarptautinės technikos akademijos techninių mokslų nariu korespondentu. Visas visuomenines pareigas atlikdavo kruopščiai, pasižymėjo pareigingumu, paslaugumu, geranoriškumu, tolerancija.

Ryškus Vytauto pėdsakai mokslinėje pedagoginėje veikloje. Yra parašęs per 90 mokslinių darbų, straipsnių, parengęs nemažai pranešimų (dalyvavo per 30 tarptautinių ir respublikinių mokslinių konferencijų). Dauguma straipsnių publikuota mokslo darbuose: „Acta paedagogica Vilnensia“, „Pedagogika“, „Tarybinė mokykla“ (vėliau „Tautinė mokykla“, „Šeima“), taip pat įvairiuose mokslinių straipsnių ir konferencijų pranešimų rinkiniuose.

Kokios pedagoginės problemos docentą domino, kurias jų bandė spręsti? Susipažinus su gausiomis publikacijomis, galima išskirti kelias sritis:

- ✓ mokinių savarankiškumo ir kūrybiškumo ugdymas;
- ✓ tiriamojo metodo taikymas mokymo procese;
- ✓ mokytojų rengimas;
- ✓ pedagoginio bendravimo problemos;
- ✓ mokinių ekologinės kultūros ugdymas;
- ✓ mokinių darbas su vadovėliu;
- ✓ mokymo ir mokymosi formos;
- ✓ asmenybės ugdymas tautinėje mokykloje.

Be to, parašė analitinių straipsnių į mokslo darbus ar pedagoginę spaudą apie J. A. Komenskį, J. H. Pestalocį, Vydūną, J. Vabalą-Gudaitį, J. Laužiką ir daugelį kitų. Taip pat yra aktualios (ypač dabarčiai!) tematikos knygos „Asmenybės ugdymas tautinėje mokykloje“ sudarytojas, daugelio pedagoginių leidinių recenzentas,

disertacijų oponentas bei vadovas. Kai atkūrus nepriklausomybę aukštosiose mokyklose buvo pereita prie trijų pakopų studijų docentas tapo aktyviu magistro studijų vadovu. Ne kartą buvo kviečiamas skaityti paskaitų į užsienio universitetus (Debrece-no, Minsko ir kitus).

Iš apžvelgtos docento Vytauto Bernoto pedagoginės praktinės ir mokslinės veiklos galima daryti išvadą, kad Jis nemažai prisidėjo prie mokytojų rengimo, jų profesinės kvalifikacijos tobulinimo, taip pat pedagogikos mokslo Lietuvoje plėtojimo ir naujos mokslininkų kartos ugdymo.

Leonas Jovaiša

Švietimo istorikė apie naujas ugdymo sistemas

Vilniaus universiteto Edukologijos katedra šį pavasarį mini savo kolegės docentės socialinių mokslų (edukologijos) daktarės Stasės Valatkienės 75-tąjį gimtadienį. Ji gimė Širvintų valsčiaus Uličėlių kaime. Šeimoje buvo vyriausias vaikas. Augdama padėjo mamai ugdyti jaunesnius vaikus. Mama buvo labai rūpestinga, mokė Staselę pamėgti knygą, skaityti, dainuoti, niekam nedaryti skausmo. Motinos pavyzdžiu sekė dukra panoro būti pedagoge.

Baigusi pagrindinius mokslus, stojo į Ukmergės pedagoginę mokyklą. Ją baigusi, 10 metų mokytojavo Žemaitijoje ir Dzūkijoje. Mokytojaudama baigė Vilniaus pedagoginį institutą ir įgijo pedagogės diplomą. 1965 metais Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto dekanas Klemensas Simaška iš Dzūkijos rajoninės mokyklos Valkininkuose ją pakvietė į universitetą, ir ji pradėjo dirbti

Pedagogikos ir psichologijos katedroje, kuriai vadovavo docentas Alfonsas Gučas.

Kai 1971 metais įsikūrė atskira Pedagogikos katedra, S. Valatkienė perėjo į ją dėstyti pedagogiką ir jos istoriją. Ji buvo ne tik dėstytoja, bet ir aktyvi studentų veiklos organizatorė: vadovavo pedagoginiams būreliams, studentų moksliniams tyrimams, pedagoginei praktikai, užmezgė ryšius su kitų šalių mokslininkais. Naujai paskirtas katedros vedėjas K. Simaška pasiuntė ją į Maskvą, kur Ji ryžosi tirti lyginamosios pedagogikos problemas. Jai rūpėjo pedagogikos istorijoje rasti ugdymo mokslą, atskleidžiantį naujas sistemas, pagerinančias vaikų ir jaunimo ugdymą. 1980 metais Vilniaus universitete sėkmingai apgina disertaciją „Mokymo formų ir metodų problema JAV pedagogikoje XIX a. pabai-

*Doc. Stasė Valatkienė (viduryje) su studentais
goje ir XX a. pradžioje“. Vėliau išplečia
savo tyrimus ir tampa pedagogikos istori-
jos mokslininke.*

Apibendrindama antikos filosofų ugdymo teorijas, pedagogė viename savo straipsnių rašė, kad nuo antikos laikų harmoningos asmenybės, gražios kūnu ir sie-

la, ugdymas esąs svarbus. Ugdymo integruotumą ir vientisumą akcentavo antikos filosofinės krypties pedagogai: Sokratas, laikomas moderniosios pedagogikos pradininku, taip pat Platonas, Aristotelis, Pitagoras, Markas Fabijus Kvintilianas ir klasiikinės pedagogikos atstovai. Tačiau autorė daugiausia dėmesio skyrė XIX–XX a. naujosios ugdymo sistemos kūrėjams.

Jau pirmame „Acta paedagogica Vilnensia“ tome (1991) S. Valatkienė pateikia didžiulį straipsnį „Aktyviosios mokyklos atstovų kritinis požiūris į Herbarto mokyklą“. Jame rašoma, kad nors XIX a. pabaigoje ir XX a. pradžioje buvo stipri senosios (tradicinės) mokyklos kritika, atsirado „naujojo“ auklėjimo (progresyvistų) judėjimas, kurio pradininkas Džonas Diuji (J. Dewey) visai kritikavo tradicininką J. F. Herbartą, nors daug ką iš jo perėmė.

Naujai ugdymo sistemai pristatyti skyrė solidų savo veikalą: „Naujojo ugdymo“ sąjūdis Vakaruose, jo idėjų atspindys Lietuvoje (1918–1940)“. Nuostabą kelia autorės stiprybė ir kompetencija plačiai ir nuodugniai analizuoti Vakarų ir Lietuvos įžymiųjų pedagogų veikalus. Pirmiausia gilintis į „naujojo ugdymo“ sąjūdį Vakarų Europoje, naujųjų mokyklų organizavimo principus, formas ir metodus, toliau – į Anglijos, Prancūzijos, Vokietijos ir kitų kraštų autorių (Bredlio, Demoleno, Frenės, Kuzinės ir kt.) idėjas, Vokietijos eksperimentines mokyklas, vadinamąjį Jenos planą, Manheimo mokyklinę sistemą.

Daug tiriamųjų pastangų S. Valatkienė padėjo tyrinėdama JAV XX a. pradžios progresyvistų pedagogines teorijas ir praktiką. Tai didelis nuopelnas XX a. pabaigos

ir XXI a. pradžios Lietuvos edukologijos mokslui: iširtos, aprašytos ir išanalizuotos vadinamosios gyvenimo, veiklos mokyklos (F. Parker. E. Adler), Pueblo, Gary mokymo individualizavimo planai, Džono Diuji pedagoginė sistema, Detroito diferencijuoto mokymo planas, Vinetkos ir Daltono individualizuoto mokymo sistema, projektų metodas ir kt. Bet jos tyrimai tuo nesibaigė.

1998 metais „Acta paedagogica Vilnensia“ (1998, t. 5) ji paskelbia straipsnį „Tradicinės, „aktyviosios“ ir šiuolaikinės moderniosios pedagogikos lyginamoji analizė“, kuriame išaiškina, kad naujosios, „aktyviosios“ ir šiuolaikinės moderniosios mokyklų pagrindiniai mokytojų rengimo principai yra panašūs – mažiau teorijos, daugiau praktikos. Po metų šio žurnalo (1999, t. 6) straipsnyje „Veiklos principo istorinė raida“ dar plačiau ir giliau žvelgia į veiklos principo vertingumą įvairiais laikotarpiais ir XX a. Lietuvos pedagogų jam teikiamą prasmę. Dar vėliau tame pačiame žurnale paskelbia straipsnį „Šiuolaikinių alternatyvių ugdymo įstaigų samprata ir istorinės ištakos“ (2004, t. 13). Čia autorė aiškina, kas yra alternatyvus ugdymas, kodėl jo reikia, ką jis duoda naujo, kokia jo raida.

Atskleidžiama, kad alternatyvus ugdymas kilo tada, kai imta aiškinti priežastis, kodėl mokiniai bėga iš mokyklų, į jas negrįžta, nes nenori jose mokytis. Priežastys – mokyklų darbo brokas ir patys mokiniai, kuriuos slegia nesėkmės, savigarbos pažeidimai. Sumanyta bėgliams steigti alternatyvias mokyklas, kuriose jie galėtų sėkmingai ugdytis. Iš čia aiški alternatyvaus ugdymo esmė ir mokykla. Taigi alternatyvus ugdymas

mas vykdomas naujo tipo mokyklose, skirtose nubyrėjusiems iš tradicinės mokyklos mokiniams, kad jie galėtų sėkmingai baigti mokslus ir normaliai gyventi. Bet esama įvairių alternatyvių mokyklų.

Straipsnyje pateikiama įvairių mokyklų pavyzdžių: privačios, religinių bendruomenių, progresyvinės (Montesori, Valdorfo), laisvosios (Danijos „Bifrost“), moderniosios, privilegijų ir kt. Lietuvoje jau esama Montesori ir Valdorfo mokyklų. Autorė sako, kad įvairūs šių mokyklų tipai nuėjo ilgą istorinės raidos kelią. Jų pradžios ieškoma net antikoje, XV a. ir jaunesnių amžių pedagogų raštuose. Tyrimai rodo, kad alternatyvios mokyklos sėkmingiau negu tradicinės sprendžia ugdymo klausimus. Jaunimas jomis labai patenkintas.

Autorė taip pat susitelkia į dabar teigiamai vertinamą visuminį ugdymą. Straipsnyje „Visuminio ugdymo problema naujosios pedagogikos istorijoje ir praktikoje“ (Acta paedagogica Vilnensia, 2005, t. 15) autorė smulkiai išnagrinėjo XX amžiuje visai vadinamo visuminio bei holistinio, integruoto, kompleksinio, visybinio ugdymo teorijas ir praktiką Europos, JAV ir Lietuvos pedagogų veikaluose ir mokyklose. Ji nustatė, kad visuminis, holistinis ugdymo principas yra gerai žinomas ne tik naujosios pedagogikos XX amžiaus veikaluose, bet ir antikos laikais, ir išsamiai tuos veikalus aptaria. Parodo, kad visuminiame ugdyme pagrindinis vaidmuo skiriamas kintančios asmenybės sąveikai su mokymo dalykais, mokymo metodais, auklėjimo etinėmis, religinėmis, socialinėmis vertybėmis. Svarbiausias šio ugdymo tikslas – fizinė ir dvasinė ugdytinio visybė, in-

dividualybės ugdymas darniai sąveikai su gyvenimo, mokslo, kultūros vertybėmis.

Šie keli jubiliatės darbo Vilniaus universitete mokslinių tyrimų pavyzdžiai rodo jos intelektualinę ir dvasinę veiklos tvirtybę, didžiulę kompetenciją vertinti Vakarų pasaulio ir Lietuvos pedagoginius pasiekimus naujojo ugdymo raidos istorijos srityje. Tai teikia naujų žinių Lietuvos ugdymo veikėjams. Norisi linkėti tvirtybės įveikiant pasitaikančius brandaus amžiaus sunkumus.

Danutė Ona Žilienė

Humanizmas kaip mokslinio kelio gairė

Docentės Stasės Valatkienės jubiliejaus proga pakalbėkime apie greitai bėgančio laiko prasmę, sutiktus gyvenimo kely žmones, darbą, disertacijos temą ir naudą.

Laikas ir žmonės

Kelio pradžia – Ukmergės mokytojų seminarija. Paskui – Čiobiškio vaikų namai, Eišiškių ir Varėnos rajonų mokyklos, kur teko dirbti mokytoja, direktoriaus pavaduotoja, vėliau – laborante Vilniaus universiteto Ekonomikos fakultete, Pedagogikos-psichologijos katedroje, o joms atsiskyrus – Pedagogikos katedroje. Pedagogikos-psichologijos katedra, anot docentės, buvo tikras lobis – gausybė mokslinės literatūros užsienio kalbomis ir intensyvus jų mokymasis.

Čiobiškio vaikų namai – kelio į likimo nuskriaustų vaikų širdis ieškojimų pradžia. Mokytoja dėstė daugelį dalykų, netgi muziką. Ji važiuodavo į Vilnių, lankydavo teatrus ir smulkiai pasakodavo mokiniams

savo įspūdžius, kartu slidinėdavo. Pedagogė iki šiol prisimena vieną detalę, kai pamokoje mokinyš triukšmavo, trukdė, ir jauna mokytoja paprašė jį išeiti iš klasės. Tas, atsidūręs kieme, ėmė mėtyti į langus smėlį. Tos akimirkos buvo pamoka visam gyvenimui. Vėliau ji kartojosi studentams: „Niekada neišprašykite vaiko iš pamokos. Niekada.“ Beje, tas vaikas dabar yra aukštosios mokyklos profesorius.

Įvairiautis Eišiškių rajonas pedagogę mokė suprasti daugelį dalykų, būdingų šiam kraštui. Valkininkai mokytoją apsupo nuoširdžiais, talentingais pedagogais, savo krašto patriotais. Tai Petras Vėlyvis, vėliau įkūręs Rumšiškių liaudies buities muziejų, išvaikščiojęs vos ne visą Lietuvą, ieškodamas ypatingų trobesių, Balys Juodzevičius, lituanistas, didysis savo krašto mylėtojas, ir kiti.

Dirbdama mokykloje, Stasė Valatkienė susidūrė ir su problemomis, kurios skatino teoriškai analizuoti pasaulinę XX a. pradžios pedagoginę patirtį ir ieškoti jos atspindžio tarpukario Lietuvoje. Pirmiausia žvilgsnis nukrypo į XX a. pradžios Amerikos pedagogiką, vėliau – į Europos naująsias mokyklas. Bendrauta su įžymiais to meto mokslininkais: V. Okuniu, M. Šabajeva, kurios žodžiai giliai įstrigo atmintin: „Priaugti gi mums iki Herbarto.“ Dėkinga likimui už suteiktą galimybę bendrauti ir su prof. A. Gučiu, J. Laužiku, K. Simaška, M. Karčiauskiene, L. Jovaiša, V. Aramavičiūte ir kt.

Pavojinga disertacijos tema

Disertacija apie užsienio šalių pedagogiką, XX a. aštuntajame–devintajame dešimtmetyje Lietuvoje buvo nepageidaujama ir net pavojinga. Sunku buvo spausdinti straipsnius. Tačiau docentė mieliau

pasakoja apie tuos, kurie ją skatino ir rėmė. „Per mane kartą buvo nukentėjęs profesorius Jonas Laužikas, kai Baltijos šalių pedagogikos istorijos konferencijoje skaičiau pranešimą „Aktyviosios mokyklos“ poveikis tarpukario Lietuvos pedagogikai“. Vienas iš tuometinių Lietuvos centro komiteto atstovų labai nusistebėjo, kad užsienio buržuazinė pedagogika ką nors gali duoti tarybinės Lietuvos pedagogikai. J. Laužikas, nors ir nukentėjo kaip konferencijos organizatorius, bet nekrepė į tai didelio dėmesio. Jis ir toliau mane rėmė, skolino mokslinę literatūrą, net sutiko būti disertacijos oponentu, parašė teigiamą atsiliepimą, kurio, deja, nebesuspėjo perskaityti.“

Ar verta gręžtis į Diuji?

Apgynusi disertaciją, mokslininkė ir toliau tyrinėja „naujosios mokyklos“ raidą, ieško jos metodologinių, istorinių ištakų ir jų tarpusavio sąsajų. Prieina prie išvados, kad istorijoje, nepriklausomai nuo niekieno valios, egzistuoja perimamumo principas, nes beveik visoje „aktyviosios mokyklos“, kartu ir naujosios pedagogikos teorijoje jaučiamas klasikinės pedagogikos poveikis. Antai, kruopščiai išanalizavusi tradicinės mokyklos pagrindėjos J. F. Herbarto ir „naujosios“, progresyvistinės pedagogikos atstovo Dž. Diuji teorijas ir jas palyginusi, atranda ne tik jų skirtumų, bet ir panašumų. Kita vertus, nors teoriniu aspektu Herbarto ir Diuji mokyklos daug kuo panašios, praktiniu atžvilgiu jos kardinaliai skiriasi: Herbartas į ugdymo procesą žvelgia iš mokytojo pozicijų, Diuji – iš mokinio. Be to, Diuji stiprybė buvo didaktika ir pirmiausia jis išsiskyrė reflektivaus mąstymo teorija, kurioje hipotezė laikoma mąstymo šerdimi.

Diuji autorei artimas ir savo požiūriu į vaiką, jo asmenybės ugdymą, ir į mokyklą, persmelktą žmogiškųjų idealų dvasios. Diuji siekė pažadinti vaiko aspiracijas, kad jis pats ugdytųsi, o mokykla jį tik nukreiptų, skatintų, vadovautų, prižiūrėtų. Jis atmetė prievartinio pobūdžio kontrolę. Docentės nuomone, šiuolaikinei mokyklai reikia tiek tradicinės, tiek „aktyviosios“ mokyklos modelių ir principų.

Kas ji, Valdorfo mokykla?

Ši mokykla į docentės akiratį pateko kaip „naujosios mokyklos“ atšaka, apibendrinanti įvairių mokyklų panašumus, turinčius ryšį su dogmatinio mokymo, verbalizmo, vienpusio intelektualizavimo kritika, aktyvaus, vaizdingo ir probleminio mokymo pasiūla, meno, pozityvių mokytojo ir mokinio santykių pripažinimu. Tačiau knygoje „*Naujojo ugdymo sąjūdis Vakaruose, jo idėjų atspindys Lietuvoje (1918–1940)*“ tyrinėtoja atskleidė ir Valdorfo mokyklos savitumus: tvirtą metodologinį pagrindą; kūno-sielos-dvasios vienovės skelbimą; išstobulintus mokinių pažinimo būdus; mokymo turinio ir metodų atitikmenį vaiko prigimčiai; mokymą laikotarpiais; eurtimijos dėstymą ir kita. Taigi buvo gerai išstudijavusi jos filosofinius, pedagoginius ir psichologinius pagrindus, tapusius atspirties tašku tolesniems valdorfečių tyrimams.

Kadangi pati stovėjau prie Valdorfo pedagogikos ištakų, mačiau, kaip aktyviai ši mokslininkė lankė tęstinius Valdorfo pedagogikos seminarus, kėlė klausimus, diskutavo. Ji buvo viena iš nedaugelio Lietuvos pedagogių, giliai supratusių šios pedagogikos reikšmę. Jos jautriai, švelniai, smalsiai prigimčiai buvo ypač artimos šios pedagogikos humanistinės idėjos: dėmesys ir pagarba vaikui ir jo prigimčiai, subtilus vaiko pažinimas ir bendravimas, vertybėmis įprasminamas ugdymo turinys ir kt. Beje, ir mūsų pažintis prasidėjo apie 1990-uosius metus, tuometiniame Lietuvos mokytojų kvalifikacijos institute.

Docentė toliau pasakoja, kad ir šiandien istoriniai tyrimai sunkiai skinasi kelią, nors ieškant raktą į šių dienų pedagoginių problemų sprendimą labai vertėtų atsigręžti į praeitį, kad ir į XX a. švietimo reformų proveržį, apėmusį Europą ir JAV, į „naujosios mokyklos“ ugdymo principus.

Sunku pamatuoti, ką ši pedagogikos praktikė ir teoretikė įspaudė į savo buvusių mokinių ir studentų mintis, jausmus, valios impulsus. Tik aišku, kad ši be galo darbšti, kukli, atkakli ir niekada savęs nedemonstruojanti asmenybė, nuoširdžiai besidarbuodama, palieka galias pėdas pedagogikos arimuose. Neatsitiktinai prof. L. Jovaiša – buvęs katedros vedėjas – savo knygoje „Toks gyvenimas“ Stasę Valatkienę apibūdino kaip puikų humaniškumo ir darbštumo pavyzdį.